

Strategija Saveta Evrope za prava deteta (2012-2015) (Prikaz)

Uvodne napomene

Treći samit šefova država i vlada Saveta Evrope imao je mandat da prava deteta inkorporira u sve svoje politike, da koordiniše svim aktivnostima u vezi sa pravima deteta, kao i mandat za iskorenjavanje svih oblika nasilja nad decom. Kao odgovor na navedeno, u aprilu 2006. godine u Monaku, Savet Evrope je pokrenuo program „Izgradnja Evrope za i sa decom“.

Tokom petogodišnjeg perioda realizacije programa, Savet Evrope i njegovi partneri postigli su veliki napredak u važnim oblastima zaštite prava deteta, a preduzete su i efikasne mere u cilju suzbijanja svih oblika nasilja nad decom. Program "Izgradnja Evrope za i sa decom" doprineo je:

- razvoju novih metoda rada i jačanju kapaciteta Saveta Evrope da ispuni svoj mandat, a naročito uspostavljanjem platforme različitih zainteresovanih strana o pravima deteta, kao i obukom osoblja Saveta Evrope o pravima deteta i dečjoj participaciji;
- uvođenju prava deteta, među glavnim akterima Saveta Evrope i partnerima u Evropi, u gotovo svim politikama i razvijanju holističkog pristupa zasnovanog na pravima deteta koji je komplementaran sa Agendom Ujedinjenih nacija;
- identifikovanju potreba i pomoći za pripremu, usvajanje i promovisanje novih standarda i smernica (uključujući nacionalne strategije za prevenciju nasilja nad decom, pravosuđa po meri deteta, zdravstvenog sistema i sistema socijalne zaštite);
- donošenju velikih zakonodavnih i političkih promena u oblasti prava deteta u državama članicama, a naročito kroz svoje dve kampanje (kampanja za eliminisanje telesnog kažnjavanja dece i kampanja za zaustavljanje seksualnog nasilja nad decom);
- povećanju pristupa dece informacijama i učešća u izradi materijala po meri deteta, razvijanju načina revizije politika o participaciji dece i konsultacija sa decom;
- razvoju saradnje sa ključnim međunarodnim partnerima, počev od razmene informacija o zajedničkim programima i njihovoj implementaciji.

Međutim, uprkos vidljivim naporima koje su mnoge zemlje članice Saveta Evrope učinile na planu zaštite dece i njihovih prava, ostali su mnogi izazovi poput preventivnih politika i obuka profesionalaca kako bi se deca tretirala kao nosioci i subjekti prava. Identifikovane su i nove pojave koje prete ostvarivanju prava deteta. Takođe, milionima dece u Evropi i dalje je potrebna zaštita jer su žrtve nasilja svih vrsta, uključujući i telesno kažnjavanje, koje je i dalje pravno i društveno prihvatljivo u mnogim zemljama. Usluge koje se pružaju deci i njihovim porodicama ne odgovaraju uvek njihovim potrebama. Ekonomski, socijalni i tehnološki razvoj doveli su do novih izazova za koje deca, njihove porodice i profesionalci koji rade sa njima nisu dovoljno obučeni. Pravo deteta da izrazi svoje mišljenje, kao i da se njegovo mišljenje uzme u obzir u svim situacijama koje se tiču deteta, nije u dovoljnoj meri poštovano. Deca imaju ograničen pristup informacijama, a njihovom mišljenju se kako u javnom tako i u privatnom životu ne pridaje dužna pažnja.

Uzimajući u obzir identifikovane izazove, sveobuhvatni cilj programa „Izgradnja Evrope za i sa decom“ za period 2012-2015. godine je puna implementacija Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta u Evropi kroz postizanje efikasne primene postojećih standarda u oblasti prava deteta.

Glavni rezultati programa treba da budu obezbeđivanje smernica za vođenje politike i podrške državama članicama u sprovođenju standarda Ujedinjenih nacija i Saveta Evrope, promocija holističkog i integrisanog pristupa pravima deteta, i identifikacija mera u borbi protiv postojećih i novih izazova u oblasti prava deteta.

„Izgradnja Evrope za i sa decom“ Strategija za period 2012-2015. godina

Komitet ministara Saveta Evrope usvojio je u Strazburu, 15. februara 2012. godine Strategiju za prava deteta.

Strategija je doneta kao odgovor na potrebu efikasne primene postojećih standarda u oblasti prava deteta, a koju su izrazile vlade, profesionalci koji rade sa decom, udruženja građana, kao i sama deca.

Strategija je nastala kao rezultat širokog konsultativnog procesa sa vladama, parlamentarcima, međunarodnim organizacijama i predstavnicima udruženja građana. Takođe, Strategija se bazira na analizama sprovedenih istraživanja i konsultacijama obavljenim sa decom.

Savet Evrope će u periodu 2012-2015. godina, imati za cilj efikasno sprovođenje standarda prava deteta davanjem smernica i pružanjem saveta i podrške

državama članicama o tome kako da najbolje primene standarde kako bi se premostio jaz između standarda i prakse.

Ovo će biti učinjeno kroz:

- *Promovisanje holističkog pristupa*: pružanjem podrške državama članicama u poštovanju četiri principa Konvencije o pravima deteta (nediskriminacija, najbolji interes deteta, pravo na život, opstanak i razvoj, participacija) i nedeljivosti prava deteta;

- *Informisanje, podizanje svesti i izgradnju kapaciteta*: poboljšanjem dostupnosti informacija svim zainteresovanim stranama - uključujući i vlast, profesionalce, decu i mlade – u vezi sa standardima, praćenjem, izveštavanjem, sprovođenjem kampanja i materijalima za treninge i svih drugih relevantnih sredstava i obuka profesionalaca;

- *Integrisanje (uvrštavanje) i praćenje*: integrisanjem održivog i razvijenog pristupa kroz prizmu prava deteta u sve aktivnosti Saveta Evrope, posebno kroz aktivnosti njenih nadzornih tela, kao i održavanjem i razvojem prostora za razmenu informacija, modela dobre prakse i diskusije o aktuelnim i budućim pitanjima.

Na osnovu rezultata programa, identifikovanih izazova, odgovora na izražene potrebe od strane programskih partnera i drugih programa Saveta Evrope, strategijom su definisana četiri strateška cilja:

Strateški cilj 1: Promovisanje usluga i sistema po meri deteta

Strateški cilj 2: Eliminisanje svih oblika nasilja nad decom

Strateški cilj 3: Garantovanje prava deci u posebnim situacijama

Strateški cilj 4: Promovisanje dečje participacije

Strateški cilj 1: Promovisanje usluga i sistema po meri deteta

Deca i mladi imaju pravo na jednak pristup i adekvatan tretman u zdravstvenom sistemu, sistemu socijalne zaštite, pravosuđu, porodici, obrazovnom sistemu, sistemima koji pružaju usluge, sportu, kulturi, omladinskom radu i drugim rekreativnim aktivnostima namenjenim mladima ispod 18 godina starosti. Savet Evrope će podržati razvoj usluga i sistema po meri deteta koji se zasnivaju na poštovanju, adekvatnoj reakciji, pouzdanosti i odgovornosti, sa posebnim osvrtom na decu iz osetljivih grupa. Kako bi se obezbedio celovit pristup u zaštiti prava deteta, Savet Evrope će podsticati razmenu modela dobre prakse koji se odnose na lokalne, regionalne i nacionalne mehanizme.

Pravosuđe po meri deteta

U skladu sa smernicama Saveta Evrope o pravosuđu po meri deteta, program će pružiti podršku državama članicama u razmatranju nacionalnog zakonodavstva, politika i prakse, s ciljem poboljšanja pristupa deci i njihovog tretmana u građanskim, krivičnim i upravnim postupcima, bez obzira na njihovu sposobnost da razumeju situaciju u kojoj se nalaze, kao i njihov status. U tom kontekstu, države članice treba da pomognu deci, njihovim roditeljima i profesionalcima koji rade sa njima, da bolje razumeju prava deteta u pravosudnom sistemu.

Zdravstveni sistem po meri deteta

U skladu sa smernicama Saveta Evrope o zdravstvenom sistemu po meri deteta, trebalo bi promovisati mere kako bi se obezbedilo da nacionalne politike uvažavaju prava deteta kao vodeći princip u planiranju, pružanju i praćenju usluga za decu u okviru zdravstvenog sistema. Takođe, važno je obezbediti jednak pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti, bez diskriminacije i obezbediti odgovarajuće integrisane usluge za decu sa smetnjama u razvoju. Prilikom donošenja odluka u vezi sa zdravljem deteta, mora se uzeti u obzir njegov najbolji interes i njegovo mišljenje.

Socijalne usluge po meri deteta

Promovisati socijalne usluge po meri deteta kao što su definisane u Preporuci o socijalnim uslugama prilagođenim porodici i deci. Ove usluge definisane su kao usluge koje uzimaju u obzir uzrast deteta, stepen zrelosti i razumevanje, procenu individualnih okolnosti u kojima se svako dete nalazi, a koje posvećuju dužnu pažnju detetovom mišljenju, a posebno u vezi sa porodičnim odnosima.

Porodično pravo i politika prema porodici

Promovisati potpisivanje, ratifikaciju, implementaciju i praćenje standarda Saveta Evrope koji se odnose na porodično pravo. Promovisati socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu porodice koja je u najboljem interesu deteta. Obezbediti smernice i podršku zemljama članicama u promociji pozitivnog roditeljstva, odnosno vaspitanja dece u okruženju koje uvažava prava deteta, u kome nema nasilja, i koje ohrabruje podjednaku uključenost oba roditelja.

Obrazovanje

Promovisati obrazovanje o građanskim i ljudskim pravima, uključujući i razvoj programa obuke za obrazovne stručnjake, sa posebnim osvrtom na prava deteta, kulturu demokratije, jednakost, okruženje savremenim medijima, interkulturalni dijalog, i vaspitanje u čijem središtu su dete i učenik, s ciljem da se obezbedi nenasilno okruženje.

Sport, kultura, druge rekreativne aktivnosti i mladi

Promovisati etičke osnove i ljudsko dostojanstvo, integritet i sigurnost onih koji učestvuju u ovim aktivnostima, a naročito zaštitu dece od eksploatacije u cilju sticanja političke, trgovinske i finansijske dobiti. Takođe je važno promovisati zaštitu dece od prakse koja je uvredljiva ili omalovažavajuća, uključujući zloupotrebu droge i seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja, a naročito seksualnog zlostavljanja. Kroz razvoj adekvatnog sportskog obrazovanja i treniranja koje uvažava razvojne mogućnosti deteta neophodno je raditi na promovisanju prava deteta u sportu.

Strateški cilj 2: Eliminisanje svih oblika nasilja nad decom

Deca i mladi imaju pravo da budu zaštićeni od svih oblika nasilja. Međutim, uprkos pozitivnim koracima u tom pravcu, deca i dalje trpe nasilje u svim sferama života - u svom domu, školi, dok vežbaju, u rezidencijalnim ustanovama i zatvorima, lokalnoj zajednici, i u medijima. U tom smislu Savet Evrope će podržati usvajanje i implementaciju objedinjenih nacionalnih strategija za zaštitu dece od nasilja, što će podrazumevati sprovođenje zakonodavnih, političkih i institucionalnih reformi fokusiranih na prevenciju. Takođe, Savet Evrope će promovisati netoleranciju za sve oblike nasilja, podizanjem svesti i preduzimanjem akcija u cilju rešavanja specifične vrste nasilja i akcija usmerenih na okruženje u kojima dolazi do nasilja.

Seksualno nasilje

U saradnji sa svojim međunarodnim partnerima Savet Evrope će nastaviti kampanju „Jedan od pet“, kako bi se zaustavilo seksualno nasilje i obezbedilo sprovođenje usvojenih Konvencija (Konvencija Saveta Evrope o zaštiti dece od seksualne eksploatacije i seksualnog zlostavljanja, Konvencija o visokotehnološkom kriminalu, Konvencija o borbi protiv trgovine ljudima, Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici) kao i drugih konvencija Saveta Evrope i instrumenata koji doprinose iskorenjavanju svih oblika seksualnog nasilja.

U cilju podizanja svesti o seksualnom iskorišćavanju i seksualnom zlostavljanju dece, Savet Evrope će doneti odluku da se do 2014. godine ustanovi evropski dan borbe protiv seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorišćavanja dece.

Trgovina decom

Savet Evrope će pružati pomoć državama članicama u ispunjavanju obaveza prema Konvenciji o borbi protiv trgovine ljudima s ciljem da se smanji ranjivost

dece žrtava trgovine ljudima, a naročito kroz stvaranje bezbednog okruženja za njih. U tom smislu grupa eksperata Akcije borbe protiv trgovine ljudima (GRETA) biće pozvana da obrati posebnu pažnju na mere koje države preduzimaju da bi sprečile trgovinu decom.

Telesno kažnjavanje, rodno zasnovano nasilje i nasilje u porodici

Nastaviti sprovođenje kulture netolerancije na nasilje prema deci, promovisati efikasno otklanjanje nasilničkog vaspitavanja i telesnog kažnjavanja dece u svim okruženjima, uključujući i porodicu, zajedno sa razvojem politike pozitivnog roditeljstva u državama članicama. Posebna pažnja posvetiće se ohrabrivanju potpisivanja, ratifikacije i implementacije Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, sa ciljem zaštite devojaka od rodno zasnovanog nasilja, dece koja su svedoci, kao i da se spreči i eliminiše svako nasilje u porodici koje utiče na decu. Obratiti posebnu pažnju i na potrebu borbe protiv sklapanja prisilnih i ranih brakova. Pomoći državama članicama u proceni i razmeni modela dobre prakse za sprečavanje rodno zasnovanog nasilja među tinejdžerima.

Nasilje u školama i predškolskim ustanovama

Pomoći zemljama članicama u razvoju zakonodavstva, politike i sistema potrebnih za procenu, sprečavanje i eliminisanje različitih oblika nasilja u školama. Naročito će biti podsticana razmena modela dobre prakse usmerenih na razvoj zdravog psihosocijalnog i školskog okruženja koje promoviše dobrobit deteta i eliminiše prakse kao što su zlostavljanje, diskriminacija, uznemiravanje i ponižavajuće kažnjavanje kroz promociju nenasilnih vrednosti i ponašanja.

Strateški cilj 3: Garantovanje prava deci u posebnim situacijama

Deca imaju pravo na jednako uživanje svojih prava, ali u praksi, neka deca su posebno izložena kršenju prava, i potrebne su posebne mere za njihovu zaštitu i osnaživanje, a posebno kroz pristup građanskog obrazovanja i obrazovanja o ljudskim pravima.

Pored osetljivih grupa dece (deca bez roditeljskog staranja, deca sa smetnjama u razvoju, deca u pritvoru, deca migranti i deca „u pokretu“, Romska deca), Savet Evrope će nastaviti da štiti prava i druge dece u posebnim situacijama, kao što su deca pripadnici nacionalnih manjina, deca koja žive u siromaštvu, deca odrasla u socijalnoj izolaciji, deca žrtve rasne diskriminacije, etničke pripadnosti, boje kože, pola, jezika, veroispovesti, političkih ili drugih uverenja, nacionalnog ili socijalnog porekla, imovinskog stanja, onesposobljenosti, rođenja ili drugog statusa, kao što su seksualna orijentacija ili rodni identitet.

Alternativna briga o deci

Promovisati i obezbediti ekspertizu zemljama članicama u sprovođenju Smernica Ujedinjenih nacija za alternativnu brigu o deci i preporuka Saveta Evrope o pravima dece koja žive u rezidencijalnim ustanovama kao i ekspertizu o pravima deteta i socijalnim uslugama za decu. Savet Evrope će se fokusirati na deinstitucionalizaciju, nadgledanje poštovanja prava dece koja žive u rezidencijalnim ustanovama, i informisanje dece o njihovim pravima na način prilagođen deci.

Deca sa smetnjama u razvoju

Obezbediti ekspertizu i smernice državama članicama u cilju zaštite prava dece sa invaliditetom kroz implementaciju UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i Akcionog plana Saveta Evrope za unapređenje prava i puno učešće osoba sa invaliditetom u društvo za period 2006-2015. godina.

Deca u pritvoru

Promovisati i evaluirati primenu Preporuke o evropskim pravilima za maloletne učinioce prema kojima se primenjuju sankcije ili mere, smernice Komiteta ministara Saveta Evrope o pravosuđu po meri deteta i relevantnim standardima Evropskog komiteta za sprečavanje torture i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Savet Evrope će obratiti posebnu pažnju na razvijanje alternative za pritvor, pristup pravnoj pomoći i pravnom zastupanju, i zaštititi dece od nasilja u pritvoru. Poseban akcenat će se staviti na prava dece čiji su roditelji u zatvoru.

Deca migranti i deca „u pokretu“

Podrška državama članicama u poboljšanju zaštite dece migranata i dece "u pokretu", uključujući i decu azilante, izbeglice, decu bez pratnje, odvojenu decu, interno raseljenu i decu bez državljanstva. U ovom kontekstu, potrebno je promovisati primenu Smernica o pravosuđu po meri deteta i implementaciju Preporuka o projektima za migrante maloletna lica bez pratnje, Preporuka o jačanju integracije dece migranata i imigrantskog porekla, i Preporuku o nacionalnoj pripadnosti dece.

Romska deca

Zaštititi prava romske dece, kroz obuku romskih medijatora u obrazovanju i borbi protiv diskriminacije i segregacije romske dece u obrazovnom i zdravstvenom sistemu. Savet Evrope će obratiti posebnu pažnju na prava romskih devojčica.

Strateški cilj 4: Promovisanje dečje participacije

Sva deca imaju pravo da iznesu svoje mišljenje i da ono bude uzeto u obzir u svim stvarima koje ih se neposredno tiču, kako u porodici ili u sistemu alternativne brige, predškolskim ustanovama, školama, lokalnoj zajednici, sistemu zdravstvene i socijalne zaštite, pravosuđu, sportu, kulturi, omladinskom radu i ostalim rekreativnim aktivnostima usmerenim na mlade uzrasta do 18. godine starosti.

Učešće dece je princip na kome se bazira celokupna Strategija. Savet Evrope će nastaviti sa uvrštavanjem participacije dece kao metoda rada i kao osnove za postavljanje sopstvenih standarda rada, aktivnosti praćenja i saradnje. Ovaj cilj će naročito biti uvršćen u sektore Saveta Evrope koji se bave pitanjima mladih, obrazovanjem, medijima i informacionim društvom.

Pravo da mišljenje deteta bude uzeto u obzir

Promovisati i evaluirati implementaciju prava deteta da izrazi svoje mišljenje i da ono bude uzeto u obzir, u skladu sa Standardima Saveta Evrope, sa posebnim osvrtom na učešće dece u posebnim situacijama.

Građanska demokratija i obrazovanje za ljudska prava

Podrška državama članicama u primeni Povelje o obrazovanju za građansku demokratiju i obrazovanju o ljudskim pravima, fokusirano na aktivno učešće dece u procesu obrazovanja za prava deteta i o ljudskim pravima za i sa decom kroz različite modalitete, uključujući formalno i neformalno obrazovanje.

Obrazovanje o pravima deteta i informisanje

Pripremiti i distribuirati informacije o pravima deteta koje su prilagođene deci, ali i informacije roditeljima, nastavnicima i drugim profesionalcima koji rade sa decom, online i u štampanoj formi, a na nezvaničnim jezicima Saveta Evrope.

Zaštita i osnaživanje dece u medijskom okruženju

Osnažiti decu da ostvare svoja prava na participaciju u medijskom okruženju, obezbeđujući njihovo pravo na privatnost, razvijajući nove alatke koje će im pomoći da bolje upravljaju svojom privatnošću i ličnim podacima na Internetu i drugim medijima. Podsticanje samoregulisanja Internet provajdera, društvenih mreža i medija u skladu sa pravima deteta i vladinim regulativama. Važno je raditi i na osnaživanju dece i roditelja za unapređenje on-line zaštite i prevencije uzimajući u obzir buduću strategiju Saveta Evrope o Upravljanju Internetom za period 2012-2015. godina. Posebna pažnja će biti posvećena fenomenu "hiperseksualizacije" dece u medijima.

Najvažniji partneri u ostvarivanju strategije

Kroz realizaciju programa "Izgradnja Evrope za i sa decom" uspostavljena su partnerstva sa ključnim akterima na globalnom, evropskom, nacionalnom i lokalnom nivou, koja su doprinela približavanju standarda i rada Saveta Evrope donosiocima odluka, kao i primarnim akterima programa i krajnjim korisnicima, deci. Stoga će ovaj program nastaviti uspostavljanje, koordinaciju i konsolidaciju partnerstava sa organima i institucijama na svim nivoima, međunarodnim organizacijama i mrežama, kao i civilnim društvom.

Kao najvažniji partneri u postizanju ciljeva strategije identifikovani su: Evropska unija, Komitet UN o pravima deteta, UNICEF i organizacije civilnog društva.

Evropska unija prepoznata je kao glavni partner u postizanju ciljeva strategije i izgradnje panevropskog prostora po meri deteta. U tom smislu Savet Evrope ima velika očekivanja da će Evropska unija podržati ovu strategiju pristupajući Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i drugim osnovnim konvencijama Saveta Evrope koje se odnose na prava deteta.

Savet Evrope će u sprovođenju svojih aktivnosti posebno uzeti u razmatranje opšte komentare Komiteta UN za prava deteta i zaključne primedbe u svim svojim aktivnostima. Osim toga, u praćenju efikasne primene evropskih standarda, Savet Evrope će nadograditi izveštaje država članica Komiteta za prava deteta u cilju pomoći državama članicama da obezbede efikasno i dosledno praćenje preporuka Komiteta. Takođe, Savet Evrope će promovisati potpisivanje i ratifikaciju novog Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima deteta o postupku po pritužbi, preko svih svojih 47 članica.

Savet Evrope će pojačati svoju saradnju sa UNICEF-om, a posebno sa njegovim Regionalnim kancelarijama za Centralnu i Istočnu Evropu i Zajednicom nezavisnih država. Ona će tražiti od UNICEF-a stručnost i iskustvo u razvoju programa, za razvoj standarda i smernica Saveta Evrope i jačanje saradnje za promovisanje jednakosti, naročito u garantovanju prava dece iz osetljivih grupa. U cilju podrške primene standarda, Savet Evrope će upotrebiti UNICEFOVO prisustvo u regionu Centralne i Istočnu Evrope i Zajednice nezavisnih država, dok će u isto vreme jačati sopstveno prisustvo na terenu u odabranim zemljama.

Savet Evrope će intenzivirati svoje odnose sa organizacijama civilnog društva koristeći njihovu savetodavnu ulogu i njihov pristup instrumentima i konsultativnim procesima Saveta Evrope. Saradnja sa istraživačkim i akademskim institucijama će biti ojačana u cilju prikupljanja, analize podataka i razvoja instrumenata za procenu uticaja potrebnih za rukovođenje akcijama. Savet Evrope će takođe nastojati da ojača saradnju sa medijima i privatnim sektorom u cilju stvaranja svesti o standardima i njihovoj primeni. Savet Evrope

će tražiti unapređenje saradnje između donatora i nevladinih organizacija kao i implementacionih partnera.

Završne napomene

Strategija se donosi na period od četiri godine i pokrivaju ga dva budžetska ciklusa za period 2012-2013. godina i za period 2014-2015. godina.

Akcionim planom definisani su projekti i aktivnosti, koje treba sprovesti u cilju postizanja strateških ciljeva i sadržan je u dokumentu CM (2011) 171 kao dodatak.

Implementacija strategije će biti predmet interne i eksterne evaluacije. Krajem 2013. godine, Tematski Koordinator za decu Komiteta ministara će sprovesti srednjoročnu reviziju kako bi procenio efikasnost, efektivnost, uticaj, održivost i relevantnost aktivnosti u kontekstu ostvarivanja strateških ciljeva. Izveštaj o sprovođenju strategije biće predstavljen Komitetu Ministara do sredine 2015. godine.